

Μία συνέντευξη του Μακαριστού Αρχιεπισκόπου Χριστοδούλου από τα παλιά

[Ορθοδοξία](#) / [Μορφές](#)

[Ιερομόναχος Γεννάδιος Μανώλης, Θεολόγος· Αρχισυντάκτης Ενότητας Ορθοδοξία - Πεμπτούσια](#)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΗ: Δεκατέσσερα χρόνια έχουν περάσει από την κοίμηση του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κυρού Χριστοδούλου. Μια προσωπικότητα που αναμφισβήτητα σφράγισε με τη παρουσία του και τον δυναμικό του λόγο όχι μόνο την εποχή του, αλλά ακόμα και σήμερα είναι αισθητή η σφραγίδα του στην νεότερη εθνική και εκκλησιαστική ιστορία, ενώ πολλές φορές γίνεται αισθητή η απουσία του, ιδιαίτερα σε κρίσιμες για την Εκκλησία και το Γένος στιγμές.

Ο Μακαριστός υπήρξε ίσως για πολλούς σημείο αντιλεγόμενον, αγαπήθηκε από χιλιάδες και ενόχλησε δεκάδες με τον ποιμαντικό, εκκλησιαστικό και πατριωτικό του λόγο, κανείς όμως δεν μπορεί να αμφισβητήσει την προσφορά του στην Εκκλησία, αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία ανεξαρτήτως διακρίσεων, τόσο κατά την περίοδο της αρχιερατείας του στον Βόλο, όσο και κατά την αρχιεπισκοπική του πορεία, καθώς και την φιλοπατρία του για την οποία πολεμήθηκε, αλλά ποτέ

δεν τον κατέστειλε και δεν τον σιώπησε.

Δεκατέσσερα χρόνια μετά και ο μακαριστός Χριστόδουλος παραμένει στη μνήμη και την καρδιά του λαού του Θεού, έτσι και εγώ πριν από τρία την ίδια αυτή ημέρα ανέσυρα από την μνήμη μου και το αρχείο μου μία συνέντευξη του Μακαριστού που ποτέ δεν δημοσιεύθηκε, παρά πρώτη φορά στην Πεμπτουσία το 2020. Είναι Νοέμβριος του 2004, δευτεροετής τότε φοιτητής στη Θεολογική Σχολή Αθηνών και μέλος του Συλλόγου Προπτυχιακών Φοιτητών, και αποφασίζουμε να εκδώσουμε στη Σχολή ένα περιοδικό ποικίλης ύλης, οι πρώτες συζητήσεις, τα πρώτα σχέδια καταθέτονται και ανάμεσα στις προτάσεις να πάρουμε μία συνέντευξη από τον Μακαριστό Αρχιεπίσκοπο. Ερχόμαστε σε επικοινωνία με το Γραφείο του Μακαριωτάτου γίνονται οι απαραίτητες συνεννοήσεις και κανονίζεται η συνέντευξη, ετοιμάζω τις ερωτήσεις και εν τέλη λαμβάνουμε τις απαντήσεις με την ευχή του Μακαριωτάτου τότε Αρχιεπισκόπου Αθηνών για καλή πορεία στο έργο μας, το περιοδικό όμως αυτό ποτέ, για διάφορους τεχνικούς λόγους, δεν κυκλοφόρησε και έτσι η συνέντευξη αυτή ποτέ δεν είδε το φως της δημοσιότητας, παρά παρέμεινε σε ένα φάκελο στο προσωπικό μου αρχείο, καθώς ήμουν εκείνος που κανόνισε τη συνέντευξη αυτή και συνέταξε τις ερωτήσεις. Πολύτιμη παρακαταθήκη, ο Μακαριστός μιλάει για όλα, και θαρρείς διαβάζοντας την πάλι, πως δεν άλλαξε τίποτα, διαχρονικά τα προβλήματα, διαχρονικός ο λόγος του. Πολλές φορές σκέφθηκα αν θα πρέπει να τη δημοσιεύσω ή όχι, ιδίως τέτοιες μέρες, αυτή τη φορά πήρα την απόφαση, ελάχιστο αντίδωρο στη μνήμη του. Φέτος για δεύτερη φορά από την περσινή πρώτη δημοσίευση επαναδημοσιεύω αυτή την συνέντευξη τιμώντας τη μνήμη του Μακαριστού.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ & ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΤΑΞΗΣ ΔΑΠ. ΝΔΦΚ.

ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

«Μακαριώτατε, συμπληρώνοντας έξι χρόνια στον Αρχιεπισκοπικό θρόνο, τι έχετε αποκομίσει και ποιες οι δυσκολίες που αντιμετωπίσατε έως τώρα;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Καταρχήν, θέλω να εκφράσω τη χαρά μου για

την επικοινωνία μου, μέσω τον περιοδικού σας, με όλους τους Φοιτητές της Θεολογικής Σχολής και όχι μόνο, ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης και να σας συγχαρώ για την έμπνευση σας να προχωρήσετε στην έκδοση ενός εντύπου που θέλω να πιστεύω ότι θα έχει υψηλό περιεχόμενο, θα διακρίνεται για την αντικειμενική του ενημέρωση και θα δίδει τη μαρτυρία της Ορθοδόξου Θεολογίας στους αναγνώστες του.

Τα έξι χρόνια της μέχρι τώρα Αρχιεπισκοπικής μου διακονίας με έχουν γεμίσει με νέες εμπειρίες, μου έχουν προσφέρει πολλές χαρές, αλλά και αρκετές θλίψεις, Γνωρίζω, φυσικά, ότι, ο δρόμος της διακονίας του υπεύθυνου πνευματικού ηγέτη, εκείνου που πιστεύει στην αποστολή του και αγωνίζεται για την εκπλήρωση της, δεν είναι στρωμένος με λουλούδια. Η Εκκλησιαστική ιστορία έχει καταδείξει ότι είναι «στενή και τεθλιμμένη» η οδός για τους ανθρώπους του Θεού, Ο Εκκλησιαστικός ηγέτης βάλλεται από ποικίλους πειρασμούς, έξωθεν και έσωθεν προερχομένους, οι οποίοι προσπαθούν ν' ανακόψουν το έργο της Εκκλησίας, και είτε να το χαρακτηρίσουν αναχρονιστικό και οπισθοδρομικό, προκειμένου να το απαξιώσουν, είτε να το περιορίσουν στα δεδομένα και την αυτάρκεια του χθες, αρνούμενοι να καταλάβουν ότι ο σεβασμός στην παράδοση δε σημαίνει απομόνωση και αυτοεγκλεισμό, αλλά δυναμική πορεία προς τα εμπρός χωρίς φοβίες και «κόμπλεξ», αλλά με τη βεβαιότητα και την ασφάλεια της αλήθειας του Ιησού Χριστού»

«Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών πρέπει να συμβιβάζεται με την καθεστηκυία τάξη ή να υψώνει φωνή ποιμένος υπέρ του πληρώματος της Εκκλησίας, όταν αυτό βάλλεται;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Είναι, συνώνυμο με τη φύση της Εκκλησίας το ασυμβίβαστο με θεωρίες και πρακτικές που, είτε απομακρύνουν τον άνθρωπο από το δρόμο τον Θεού, είτε προκαλούν πληγές στο κοινωνικό σώμα, εντείνουν τις κοινωνικές ανισότητες και αδικίες και δημιουργούν ανθρώπους πρώτης και δευτέρας κατηγορίας, Η Εκκλησία, στην ιστορική της διαδρομή, έπαιξε το ρόλο του προστάτου των δικαίων τον λαού και λειτούργησε με τρόπο μητρικό προς εκείνα τα παιδιά της που βίωναν τη ν αδικία και είχαν ανάγκη από τη στοργή και το ενδιαφέρον της. Αυτό το ρόλο εξακολουθεί να επιτελεί και σήμερα, αρνούμενη να συμμαχήσει με πολιτικές που αντιστρατεύονται το ήθος, τις αξίες και την παράδοση του λαού μας, αναλαμβάνοντας, παράλληλα, το ρόλο του μπροστάρη στους κοινωνικούς αγώνες. Αυτή η στάση ασφαλώς και κινεί, πολλές φορές, την μήνη όλων εκείνων που θίγονται από την αποκάλυψη και τη διακονία της αλήθειας. Η αντίδραση, όμως, αυτών των κέντρων δεν είναι δυνατόν να ανακόψει την παρουσία της Εκκλησίας και να κλείσει το στόμα των ανθρώπων της, οδηγώντας τους στον συμβιβασμό. Οι συμβιβασμένοι δεν έχουν θέση στη ζωή της Εκκλησίας»

«Ποια είναι η άποψη σας για την αναβίωση του νεοειδωλολατρισμού;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Η προσπάθεια αναβίωσης κενών και νεκρών θρησκευτικών τύπων τους οποίους οι ίδιοι ω προγονοί μας αποκήρυξαν, ως ψεύτικους και ανεπαρκείς, υιοθετώντας την μία και αληθινή Χριστιανική πίστη, θεωρώ ότι είναι αφελής μεν, επικίνδυνη δε. Η αναβίωση του νεοπαγανισμού αποτελεί αναμφίβολα μια δυναμική πρόκληση για την ποιμαντική της Εκκλησία μας, Η ορμητική είσοδος του σύγχρονου δεισιδαίμονος, πολυπρόσωπου και πολυποίκιλου παγανιστικού κινήματος στη ζωή των ανθρώπων χρήζει ιδιαίτερης ποιμαντικής αντιμετώπισης. Η στάση της Εκκλησίας μας επί του ζητήματος αυτού εμπνέεται από την ανάγκη να καταδειχθεί και αποκαλυφθεί ότι πρόκειται για ένα επικίνδυνο, παράλογο και αλλοπρόσαλλο πνευματικό και θρησκευτικό πολυπρόσωπο κίνημα, το οποίο κρύβεται τεχνηέντως κάτω από το μανδύα τον αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Οι σύγχρονοι αρχαιολάτρες δεν είναι κάποιοι ελάχιστοι ρομαντικοί, οι οποίοι έχουν στραφεί προς το αρχαιοελληνικό παρελθόν και θέλουν να «επανελληνίσουν» την Ελλάδα, όπως διατυμπανίζουν, αλλά όργανα των κύκλων της περιβόητης Νέας Εποχής, με απώτατο σκοπό να υποδουλώσουν το λαό μας, που στέκεται σοβαρό εμπόδιο στα σχέδια της Νέας Εποχής και της Νέας Τάξης πραγμάτων»

«Ένα άλλο θέμα που απασχολεί την επικαιρότητα είναι η ανέγερση του Ισλαμικού Κέντρου στην Παιανία. Ποια είναι η επίσημη θέση της Εκκλησίας της Ελλάδος;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Η Εκκλησία μας έχει σαφή και σταθερή θέση επί του θέματος αυτού. Δεν αρνούμαστε την ανέγερση Ισλαμικού τεμένους στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, όχι, όμως, στην Παιανία, καθώς είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένο στη χώρα μας το δικαίωμα λειτουργίας λατρευτικών χώρων για τους οπαδούς κάθε «γνωστής» θρησκείας. Η Εκκλησία μας είναι αρνητική στο ενδεχόμενο παράλληλης ανέγερσης Κέντρου Ισλαμικών Σπουδών, καθώς έχει υπόψιν της την σκοτεινή και ύποπτη δράση ανάλογων κέντρων στην Ευρώπη τα οποία πλέον, είτε τίθενται υπό τη στενή παρακολούθηση των Αρχών, είτε κλείσουν. Θωρούμε ότι πρέπει, στο ζήτημα αυτό, να γίνουν δεκτά τα αιτήματα των Μουσουλμάνων που διαβιούν στην Αττική και επιθυμούν το τέμενος να γίνει σε χώρο ευκολότερα προσβάσιμο, ενώ αδιαφορούν για τη δημιουργία Ισλαμικού Κέντρου και να μην εισακουστούν οι επιθυμίες ξένων κέντρων, που ούτε την Ελληνική πραγματικότητα γνωρίζουν και προφανώς άλλες επιδιώξεις έχουν κατά νου»

«Θα θέλαμε να μας πείτε ποιες είναι αυτή την περίοδο οι σχέσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος με τους Παλαιοημερολογίτες;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Πάντοτε οι σχέσεις της Εκκλησίας μας προς τους πιστούς του Παλαιού Ημερολογίου, ήταν σχέσεις; στοργής της μητέρας προς

τα παιδιά που πήραν λάθος ρότα και πελαγοδρομούν στο πέλαγος αναζητήσεων και αμφιβολιών. Το ενδιαφέρον μας για τους ανθρώπους αυτούς δεν εξέλιπε ποτέ γι' αυτό στη διάρκεια του χρόνου έγιναν προσπάθειες προσέγγισης οι οποίες, όμως απέτυχαν, καθώς προσέκρουσαν στην αδιαλλαξία των ηγετών τους, οι οποίοι, ως γνωστόν, είναι διασπασμένοι μεταξύ τους. Η Εκκλησία μας και πάλι αποφάσισε να ξεκινήσει μια σειρά επαφών και συναντήσεων, προκειμένου να βρεθούν κοινοί τόποι συνεννόησης, ούτως ώστε να γεφυρωθούν οι διαφορές και ν' αποκατασταθεί η κανονική τάξη στους κόλπους της. Για το λόγο αυτό η ιερά Σύνοδος όρισε τον Σεβ. Μητροπολίτη Μεσογαίας & Λαυρεωτικής κ. Νικόλαο ν' αναλάβει αυτό το ιερό έργο, ελπίζοντας ότι, με τη βοήθεια του θεού, κάτι καλό μπορεί να προκύψει»

«Απειλεί η παγκοσμιοποίηση την παράδοσή μας;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Η παράδοση μας δεν μπορεί ν' απειληθεί από κανένα εάν εμείς οι ίδιοι γίνουμε θεματοφύλακες και προστάτες της. Η παγκοσμιοποίηση επιδιώκει την ισοπέδωση των συστατικών εκείνων στοιχείων και ιδιαιτεροτήτων εκάστου λαού, προκειμένου να δημιουργήσει ένα νέο ανθρώπινο μόρφωμα, ομογενοποιημένο, άρα ευκολότερα διαχειριστέο. Το λυπηρό είναι ότι στην πατρίδα μας υπάρχουν κάποιες δυνάμεις που δεν αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο αυτό και πολύ εύκολα βάλουν κατά της Εκκλησίας, όταν εκείνη κηρύττει πίστη και αφοσίωση στις αρχές και το ήθος εκείνο που κατέστησε το λαό μας πρότυπο στην πορεία του χρόνου. Αυτή η πίστη δε συνιστά οπισθοδρόμηση, όπως αδίκως μας κατηγορούν, αλλά κίνηση ασφαλούς πορείας προς τα εμπρός, κίνηση αυτοπροστασίας απέναντι στις δυνάμεις της ισοπέδωσης»

«Ορισμένοι πιστοί σκανδαλίζονται από την «πλούσια» εμφάνιση των Αρχιερέων. Τι θα τους λέγατε;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Το καθημερινό ένδυμα των Αρχιερέων και των Κληρικών όλων των βαθμίδων της Ορθοδόξου Εκκλησίας είναι το απλό ράσο το οποίο φέρουμε με τιμή και καμάρι σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας μας. Τα άμφια, όμως, στα οποία, προφανώς αναφέρεστε, δεν είναι η ιδιωτική μας ενδυμασία. Είναι λειτουργικά ενδύματα που ανήκουν Εκκλησία και την παράδοση μας. Η λειτουργική τους χρήση δικαιολογείται απολύτως καθώς μέσα στη λατρεία της Εκκλησίας μας προσφέρουμε ό,τι ιερότερα, καλύτερο, ομορφότερο και αρτιότερο υπάρχει, διότι λατρεύουμε το Θεό εξ όλης της ψυχής μας και εξ όλης της διανοίας μας. Γι' αυτό άλλωστε, είναι γνωστό και από την παράδοση μας ότι οι παλαιότεροι κληρικοί, ακόμη και οι μοναστές του Αγίου Όρους, φορούσαν πολυτελή άμφια τα οποία βλέπουμε σήμερα να υπάρχουν στα Μοναστήρια μας για παράλληλη λειτουργική και μουσειακή χρήση».

«Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα η Θεολογία συγκρούεται με την επιστήμη ή συμπορεύεται;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Η Θεολογία μας χαρακτηρίζεται και είναι «τέχνη τεχνών και επιστήμη επιστημών», διαφέρει, όμως, από τις άλλες επιστήμες καθώς αναφέρεται στον περί Θεού λόγο τον οποίο, για να περιγράψει κανείς, πρέπει πρώτα να πιστεύει, να βιώνει, να αισθάνεται ότι συνέχει ολόκληρη την ύπαρξη του. Η Θεολογία δεν επιδιώκει να υποκαταστήσει ή να περιφρονήσει την επιστήμη, άλλωστε η τελευταία είναι πολύτιμο δώρο του Θεού στον άνθρωπο. Όταν έτσι εκλαμβάνεται τότε οι φορείς της μπορούν και βρίσκουν μέσα της την πνοή του Θεού, τον δάκτυλο του Θεού ο οποίος μυστικώς κατευθύνει τα πάντα και βρίσκεται πίσω από κάθε επιστημονικό «θαύμα» ή επίτευγμα. Όταν, όμως, εκλαμβάνεται ως ανθρώπινη κατάκτηση και περιορίζεται μέσα στα στενά και πεπερασμένα πλαίσια της ανθρώπινης λογικής, τότε γίνεται υπερφίαλη και συγκρούεται με την Θεολογία, η οποία ομιλεί στην ψυχή του ανθρώπου και προτείνει το υπέρλογο αντί της λογικής, το υπέρ φύσιν αντί του κατά φύσιν. Απαιτείται, λοιπόν, αλληλοσεβασμός και πίστη για την ομαλή και χωρίς συγκρούσεις συμπόρευση»

«Είναι δυνατόν ο ψυχολόγος - ψυχίατρος να αντικαταστήσει τον εξομολόγο;»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Είναι εντελώς διαφορετικό το έργο του

ψυχολόγου - ψυχιάτρου από το λειτούργημα του εξομολόγου - πνευματικού. Ο επιστήμων προσπαθεί ν' αντιμετωπίσει, ακόμα και με φαρμακευτική αγωγή, τις ασθένειες του ανθρωπίνου θυμικού, να επισημάνει νοσηρές καταστάσεις που έπληξαν τον έσω άνθρωπο στη διάρκεια της ζωής του και εμφανίζονται στο παρόν με τη μορφή περίεργης, δυσερμήνευτης, ενίοτε και επικίνδυνης συμπεριφοράς. Ο ιερέυς προσπαθεί ν' ανακουφίσει και να θεραπεύσει τον άνθρωπο από το βάρος της αμαρτίας η οποία είναι «Θεού αλλοτρίωσις»; οδηγώντας τον στην αυτογνωσία δια της μετανοίας. Είναι διαφορετικό, λοιπόν, το έργο τους, αλλά όχι οπωσδήποτε αντικρουόμενο, καθώς ο πιστός ψυχολόγος μπορεί να καταλάβει την ακριβή κατάσταση του ανθρώπου και να τον οδηγήσει, όχι στην πολυθρόνα του ιατρού του, αλλά στο πετραχήλι του πνευματικού».

«Κλείνοντας, θα θέλαμε να απευθύνετε ένα πατρικό λόγο προς τους φοιτητές της Θεολογικής Σχολής Αθηνών»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: «Θα σας αποχαιρετήσω με ένα λόγο ενός εκ των τριών μεγάλων Θεολόγων της Εκκλησίας μας, του Αγίου Γρηγορίου του θεολόγου, ευχόμενος σε όλους καλές και ευλογημένες σπουδές: *«ει βούλει θεολόγος γενέσθαι ποτέ και της Θεότητος άξιος, τας εντολάς φύλασσε, διά των προσταγμάτων όδευσον. Πράξις γαρ, θεωρίας επίβασις»* και *«Θεολόγος είναι ο περί Θεού, εκ Θεού, κατενώπιον Θεού και προς δόξαν Θεού λέγων»*. Ο Θεός μαζί σας!

<https://bit.ly/3G33byR>